

הלכות עדות פֶּרֶק יא

א. מי שאינו לא במקרא, ולא במשנה, ולא בדרך ארץ הרי זה בחזקת רשע, ופסול לעדות מדבריהם: שכל מי שירד עד כף, חזקה שהוא עובר על רב העברות שיבואו לידו.

ב. לפיכך אין מוסרין עדות לעם הארץ, ואין מקבלין ממנו עדות: אלא אם כן החזק שהוא עוסק במצוות, ובגמילות חסדים, ונוהג בדרך הישרים, ויש בו דרך ארץ מקבלין עדותו, אף על פי שהוא עם הארץ, ואינו לא במקרא, ולא במשנה.

ג. נמצאת אומר, כל תלמיד חכמים בחזקת כשר, עד שיפסל; וכל עם הארץ בחזקת פסול, עד שיחזק שהוא הולך בדרך הישרים. וכל מי שיקבל עדות עם הארץ קדם שתהיה לו חזקה זו, או קדם שיבואו עדים ויעידו שהוא נהג במצוות ובדרך ארץ הרי זה הדיוט, ועתיד לתן את הדין: שהרי מאבד ממון ישראל, על פי רשעים.

ד. וכן הבזויין, פסולין לעדות מדבריהם; והם האנשים שהולכין ואוכלין בשוק לפני כל העם, וכגון אלו שהולכין ערמים בשוק בעת שהן עוסקין במלאכה מנולת, וכיוצא באלו שאינן מקפידין על הבשת: שכל אלו חשובין ככלב, ואינן מקפידין על עדות שקר.

ה. ומכלל אלו, האוכלין צדקה שלגויים בפרהסיא אף על פי שאפשר להן שיזונו מהן בצנעה מבזים עצמן לכף, ואינן חוששין. כל אלו פסולין מדבריהם.

ו. מה בין פסול לעדות מן התורה, לפסול מדבריהם: שפסול מן התורה שהעיד עדותו בטלה, אף על פי שלא הכריזו עליו בבתי פנסיות ובבתי מדרשות. והפסול מדבריהם, צריך הכרזה.

ז. לפיכך כל עדות שהעיד קדם שהכריזו עליו מקבלין אותה, כדי שלא לאבד זכות העם: שהרי לא ידעו בו שהוא פסול, ואין פסולו אלא מדבריהם.

ח. עד אחד נאמן באסורין, אף על פי שהוא פסול לשאר עדיות, שהרי רשע בעברה ששחט שחיטתו כשרה, ונאמן לומר כהלכה שחטתי. אבל החשוד על דבר אינו נאמן על שלו, אבל נאמן על שלאחרים; לפיכך החשוד על דבר יש לו לדון בו ולהעיד בו, לאחרים: חזקה אין אדם חוטא, כדי שיהנו אחרים.

ט. פיצד: נאמן עם הארץ לומר, פרות פלוני מעשרין הן; ונאמן הנחשד למכר בשר בכור לומר, בשר זה שמוכר פלוני חלין הוא; וכן כל כיוצא בזה, משאר האסורין. לפי שאימת האסורין על הרשעים, ואין אימת הממון עליהן.

י. מלכי ישראל לא מעידין, ואין מעידין עליהן: שהן בחזקת אֱלֹמִים בעלי זרוע, ואינן נכנעין תחת על הדינין. אבל כוהן גדול מעידין עליו, ומעיד הוא למלך בבית דין הגדול כמו שבארנו.

יא. המוסרין, והאפיקורוסין, והמינים, והמשמדים לא הערכו חכמים למנות אותן בכלל פסולי העדות, שלא מנו אלא רשעי ישראל. אבל אלו המורדין הפופרין, פחותין הן מן הגויים:

שְׁהַגוּיִים לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין, וַיֵּשׁ לַחֲסִידֵיהֶן חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא; וְאֵלּוּ מוֹרִידִין וְלֹא מַעֲלִין, וְאֵין לָהֶן חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא.

הַלְבוֹת עֲדוֹת פֶּרֶק יב

א. כָּל הַנִּפְסָל בַּעֲבָרָה אִם הֵעִידוּ עָלָיו שְׁנֵי עֲדִים שֶׁעָשָׂה עֲבָרָה פְּלוֹנִית אֵף עַל פִּי שְׁלֹא הִתְרוּ בּוֹ וְאֵינוּ לוֹקָה, הֲרִי זֶה פָּסוּל לַעֲדוֹת.

ב. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּשַׁעֲבַר עַל דְּבָרִים שֶׁפָּשַׁט בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן עֲבָרָה כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע לְשַׁקֵּר אוֹ לְשׂוּא, אוֹ גָזַל, אוֹ גָנַב, אוֹ אָכַל נֶבֱלָה וְכִיוּצָא בָּהּ; אָבֵל אִם רָאוּהוּ עֲדִים עוֹבֵר עַל דְּבַר שֶׁקְרוֹב הָעוֹשָׂה לְהִיּוֹת שׁוֹגֵג צְרִיכִין לְהַזְהִירוֹ, וְאַחֵר כֶּף יִפְסֹל.

ג. בִּיצֵד: רָאוּהוּ קוֹשֵׁר אוֹ מְתִיר בַּשַּׁבָּת צְרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ שֶׁזֶה חֲלוּל שַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁרַב הָעָם אֵינָן יוֹדְעִין זֶה. וְכֵן אִם רָאוּהוּ עוֹשֶׂה מְלָאכָה בַּשַּׁבָּת אוֹ בְּיוֹם טוֹב צְרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא שַׁבָּת, שְׂמָא שׁוֹכַח הוּא.

ד. וְכֵן הַמִּשְׁחָק בַּקְבִּיָּה תָמִיד, אוֹ מִי שֶׁנַּעֲשָׂה מוֹכֵס אוֹ גִבְאֵי שְׁמוּסִיף לַעֲצֻמוֹ צְרִיכִין הָעֲדִים לְהוֹדִיעוֹ, שֶׁהָעוֹשָׂה דְּבַר זֶה פָּסוּל לַעֲדוֹת: שֶׁרַב הָעָם אֵינָן יוֹדְעִין דְּבָרִים אֵלּוּ. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזֶה. כָּלּוֹ שֶׁלְדַבֵּר: כָּל עֲבָרָה שֶׁהַדְּבָרִים מְרַאֲיִן לַעֲדִים שֶׁזֶה יָדַע שֶׁהוּא רָשָׁע, וְעָבַר בְּזֵדוֹן אֵף עַל פִּי שְׁלֹא הִתְרוּ בּוֹ הֲרִי זֶה פָּסוּל לַעֲדוֹת, וְאֵינוּ לוֹקָה.

ה. אֵין אָדָם נִפְסָל בַּעֲבָרָה, עַל פִּי עֲצֻמוֹ. הֲרִי שָׁבָא לְבֵית דִּין, וְאָמַר שְׁגָנָב אוֹ גָזַל אוֹ לֹוֹה בְּרַבִּית אֵף עַל פִּי שֶׁמִּשְׁלָם עַל פִּי עֲצֻמוֹ, אֵינוּ נִפְסָל. וְכֵן אִם אָמַר שֶׁאָכַל נֶבֱלָה אוֹ בָּעַל בַּעֲלִילָה אֲסוּרָה אֵינוּ נִפְסָל, עַד שֶׁיִּהְיוּ שָׁם שְׁנֵי עֲדִים: שְׂאִין אָדָם מִשִּׁים אֶת עֲצֻמוֹ רָשָׁע.

ו. לְפִיכָף רְאוּבֵן שֶׁהֵעִיד עָלָיו שֶׁמַּעֲזִין שֶׁהִלֹּוה בְּרַבִּית, וְהֵעִיד לוֹי וְאָמַר לִי הִלֹּוה בְּרַבִּית הֲרִי רְאוּבֵן נִפְסָל בַּעֲדוֹת שֶׁמַּעֲזִין וְלוֹי: אֵף עַל פִּי שֶׁהוֹדָה לוֹי שֶׁלֹוֹה בְּרַבִּית, אֵינוּ מִשִּׁים עֲצֻמוֹ רָשָׁע; וְנֶאֱמַן עַל רְאוּבֵן, וְאֵינוּ נֶאֱמַן עַל עֲצֻמוֹ.

ז. וְכֵן מִי שֶׁהֵעִיד שֶׁפְּלוֹנִי רָבָעוּ, בֵּין בְּאַנְסוֹ שֶׁלִּנְרַבַּע בֵּין לְרִצּוֹנוֹ הוּא וְאַחֵר מַצְטַרְפִּין לְהַרְגּוֹ. פְּלוֹנִי בָּא עַל אִשְׁתּוֹ הוּא וְאַחֵר מַצְטַרְפִּין לְהַרְגּוֹ, אָבֵל לֹא לְהַרְגָּהּ. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזֶה. פְּלוֹנִי רָבַע אֶת שׁוּרֵי הוּא וְאַחֵר מַצְטַרְפִּין לְהַרְגּוֹ, שְׂאִין אָדָם קְרוֹב אֶצֶל מְמוֹנּוֹ.

ח. שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עַל אֶחָד שֶׁהוּא פָּסוּל בַּעֲבָרָה מֵאֵלּוּ הָעֲבֻרוֹת, וּבָאוּ שְׁנַיִם וְהֵעִידוּ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְחָזַר בּוֹ אוֹ שֶׁלָּקָה הֲרִי זֶה כָּשֵׁר. אָבֵל אִם בָּאוּ שְׁנַיִם וְהִכְחִישׁוּם, וְאָמְרוּ לֹא עָשָׂה עֲבָרָה זֹאת וְלֹא נִפְסָל הֲרִי זֶה סֶפֶק פָּסוּל; לְפִיכָף לֹא יַעֲיֵד, וְאֵין מוֹצִיאִין מִמוֹן בַּעֲדוֹתָיו, וְלֹא יָדוֹן עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה.

ט. כָּל מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מִלְּקוֹת כִּיּוֹן שֶׁלָּקָה בְּבֵית דִּין, חָזַר לְכַשְׁרוֹתָיו. אָבֵל שְׂאֵר פָּסוּלֵי עֲדוֹת, שֶׁהֵן פָּסוּלִין מִשּׁוּם הַמָּמוֹן שֶׁחֲמָסוֹ אוֹ גָזַלּוֹ אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁלָמוֹ, צְרִיכִין תְּשׁוּבָה, וְהֲרִי הֵן פָּסוּלִין, עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁחָזְרוּ בָּהֶן מִדְּרַכֵּן הָרָעָה.

י. מאימתי חזרת מלוה ברבית משיקרו את שטריהן מעצמן, ויחזרו בהן חזרה גמורה: שלא ילוו ברבית, אפלו לגוי.

יא. מאימתי חזרת המשחקין בקביה משישברו את פסיפסיהן מעצמן, ויחזרו בהן חזרה גמורה: שלא יעשו, ואפלו בחנם. ומאימתי חזרת מפריחי יונים משישברו את הכלים שצדין בהן, ויחזרו בהן חזרה גמורה: שאפלו במדבר, לא יהו עושין.

יב. מאימתי חזרת סוחר שביעית משתגיע שביעית אחרת, ויבדקו. ולא חזרת דברים בלבד, אלא כותב אני פלוני בן פלוני כנסתי מאתים זוז מפרות שביעית, והרי הן נתונים במתנה לעניים.

יג. מאימתי חזרת המועל בשבועות משיבוא לבית דין שאין מפירין אותו, ויאמר להם חשוד אני, או יתחייב שבועה בבית דין שאין מפירין אותו בממון חשוב, וישלם ולא ירצה להשבע.

יד. וכן טבח שהיה בודק לעצמו ומוכר, ויצאת טרפה מתחת ידו, שהרי הוא בכלל אוכלי טרפה, שהן פסולין לעדות הרי זה פסול לעדות: עד שייראה ממעשיו שהוא נחם על רעתו, וילבש שחורים ויתכסה שחורים וילך למקום שאין מפירין אותו, ויחזיר אבדה בדבר חשוב, או יוציא טרפה מתחת ידו בדבר חשוב.

טו. וכן עד זומם שהלך למקום שאין מפירין אותו, ונתנו לו ממון חשוב להעיד בשקר, ולא רצה הרי זה עשה תשובה, ויחזר לכשרותו. וכן כל פיוצא בזה.

הלכות עדות פירק יג

א. הקרובים פסולין לעדות דין תורה, שנאמר "לא-יומתו אבות על-בנים, ובנים לא-יומתו על-אבות" (דברים כד, טז). מפי השמועה למדו, שבכלל לאו זה, שלא יומתו אבות על פי בנים, ולא בנים על פי אבות; והוא הדין, לשאר הקרובים.

ב. אין פסול בדין תורה, אלא קרובים ממשפחת אב בלבד. והם האב עם הבן, והבן עם האב, והאחין מן האב זה עם זה, ובניהם זה עם זה; ואין צריך לומר, הדוד עם בן אחיו. אבל שאר הקרובים מן האם, או מדרך האישות כלן פסולין מדבריהם.

ג. הגרים אינן בדין הקרובים אפלו שני אחים תאומים שנתגירו, מעידים זה לזה: שהגר שנתגר, כקטן שנלד הוא חשוב.

ד. האחים זה עם זה, בין מן האב בין מן האם הרי הן ראשון בראשון; ובניהם זה עם זה, שני בשני; ובני בניהם זה עם זה, שלישי בשלישי. ולעולם שלישי בראשון פשר, ואין צריך לומר שלישי בשני.

ה. אבל שני בשני, ואין צריך לומר שני בראשון שניהם פסולין. והאב עם בנו, בראשון בראשון. לפיכך האב עם בן בנו, פסול; ועם בן בן בנו, שהוא רביעי ממנו פשר, מפני שהוא שלישי בראשון.

ו. וכן הדרך בנקבות. כיצד: שתי אחיות או אח ואחותו, בין מן

הָאָב בֵּין מִן הָאֵם הָרִי הֵן רֹאשׁוֹן בְּרֹאשׁוֹן ; בְּנִיהֶם, בֵּין זָכָרִים בֵּין נְקִבּוֹת שְׁנֵי בְּשָׁנֵי ; בְּנֵי בְּנִיהֶם, אוֹ בְּנוֹת בְּנִיהֶם שְׁלִישִׁי בְּשְׁלִישִׁי. כְּדֶרֶךְ שְׁאֵתָה מוֹנֶה בְּזָכָרִים, דּוֹר רֹאשׁוֹן וְשְׁנֵי וְשְׁלִישִׁי כֶּךָ מִנֶּה בְּנִקְבּוֹת.

ו. כָּל אִשָּׁה שְׁאֵתָה פָּסוּל לָהּ כֶּךָ אֵתָה פָּסוּל לְבַעֲלָהּ, שֶׁהַבַּעַל כְּאִשְׁתּוֹ. וְכָל בַּעַל שְׁאֵתָה פָּסוּל לוֹ כֶּךָ אֵתָה פָּסוּל לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁהָאִשָּׁה כְּבַעֲלָהּ.

ח. כָּל שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁהֵן זוֹ עִם זוֹ שְׁנֵי בְּשָׁנֵי, בַּעֲלֵיהֶן מַעֲדִין זֶה לָזֶה ; אֲבָל אִם הָיוּ רֹאשׁוֹן בְּרֹאשׁוֹן, כְּגוֹן שֶׁלְקַח זֶה אִשָּׁה וְזֶה בִּתָּה אֵין מַעֲדִין זֶה לָזֶה. וְכֵן בַּעֲלֵי אַחִיוֹת פָּסוּלִין זֶה לָזֶה, וְהָרִי הֵן כְּרֹאשׁוֹן בְּרֹאשׁוֹן. וְכֵן לֹא יַעֲדִיד לְבֵן אַחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְלֹא לְבַעַל בֵּת אַחוֹת אִשְׁתּוֹ ; אֲבָל מַעֲדִיד הוּא לְבֵן בַּעַל אַחוֹת אִשְׁתּוֹ שִׁישׁ לוֹ מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת.

ט. כָּל אִישׁ שְׁאֵין אֵתָה מַעֲדִיד לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּעַל קְרוֹבָתָן הָרִי אֵתָה מַעֲדִיד לְשָׂאֵר קְרוֹבָיו, כְּגוֹן בָּנָיו וְאָחָיו. וְכֵן כָּל אִשָּׁה שְׁאֵין אֵתָה מַעֲדִיד לָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא אִשְׁתׁ קְרוֹבָן הָרִי אֵתָה מַעֲדִיד לְשָׂאֵר קְרוֹבֶיהָ. וְאָבִי חֲתָן וְאָבִי כָּלָה, מַעֲדִין זֶה לָזֶה.

י. אָחִי הָאָח מִן הָאֵם מַעֲדִין זֶה לָזֶה, שֶׁהָרִי אֵין בִּינֵיהֶן קְרִיבָה כָּלָל. פִּיּוּד : רָחֵל שֶׁנִּשְׁאֵת לְיוֹסֵף, וַיֵּלְדָה מִמֶּנּוּ רָאוּבֵן, וְהָיָה לְיוֹסֵף בֶּן מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת, וְהוּא מִנְּשָׁה, וְנִשְׁאֵת לְשִׁמְעוֹן, וַיֵּלְדָה מִמֶּנּוּ יְהוּדָה הָרִי מִנְּשָׁה וְיְהוּדָה מַעֲדִין זֶה לָזֶה.

יא. הָאִישׁ עִם אִשְׁתּוֹ, כְּרֹאשׁוֹן בְּרֹאשׁוֹן ; לְפִיכָךְ אֵינוֹ מַעֲדִיד לֹא לְבָנָהּ, וְלֹא לְאִשְׁתׁ בָּנָהּ, וְלֹא לְבַעַל בִּתָּהּ, וְלֹא לְאָבִיהָ, וְלֹא לְאִמָּהּ, וְלֹא לְבַעַל אִמָּהּ, וְלֹא לְאִשְׁתׁ אָבִיהָ.

יב. אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה אֶף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא נִגְמְרָה הָאִישׁוֹת, הָרִי הִיא לוֹ כְּנִשׁוּאָה לְעֻנִין עֲדוּת.

יג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאֲרוּסָתוֹ עֲצָמָה, שְׁאֵינוֹ מַעֲדִיד לָהּ. אֲבָל אִם הָעִיד לְקְרוֹבֵי אֲרוּסָתוֹ, כְּגוֹן בַּעַל אַחוֹתָהּ אוֹ בָּנָהּ וּבִתָּהּ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן אֵין פּוֹסְלִין אוֹתָן, עַד שִׁישְׁאָנָה.

יד. זֶה שֶׁפָּסְלָה תוֹרָה עֲדוּת הַקְּרוֹבִים לֹא מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת אוֹהָבִים זֶה אֶת זֶה, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מַעֲדִיד לוֹ לֹא לְטוֹבָתוֹ וְלֹא לְרַעָתוֹ ; אֲלֹא גִזְרַת הַכֶּתוּב הִיא. לְפִיכָךְ הָאוֹהֵב וְהַשּׂוֹנֵא כָּשֶׁר לְעֲדוּת, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא פָּסוּל לְדִינּוֹת, שֶׁלֹּא גִזְרָה תוֹרָה אֲלֹא עַל הַקְּרוֹבִים.